

Diagnosi del Pla de drets humans de Catalunya

El dret de les persones a una mort digna

Síndic de Greuges

L'article 15 de la Constitució Espanyola introdueix, com a primer dret fonamental, el dret a la vida amb el següent tenor literal: *“Tots tenen dret a la vida i a la integritat física i moral, sense que, en cap cas, puguin ser sotmesos a tortura ni a penes o tractes inhumans o degradants. Queda abolida la pena de mort, tret del que puguin disposar les Lleis penals militars per a temps de guerra”*¹.

A nivell europeu, el Conveni Europeu dels Drets Humans (CEDH) preveu al seu article 2.1 que *“el dret de tota persona a la vida està protegit per la llei. Ningú podrà ser privat de la seva vida intencionadament, tret en execució d'una condemna que imposi la pena capital dictada per un Tribunal al reu d'un delictes pel que la llei estableix aquesta pena”*.

A instància internacional, la Declaració Universal dels Drets Humans (DUDH) preveu una succinta referència a aquest dret fonamental en un article conformat de dues escasses línies, en les quals es diu *“tot individu té dret a la vida, a la llibertat i a la seguretat de la seva persona”* (article 3); el Pacte Internacional dels Drets Civils i Polítics (adoptat per l'Assemblea General de les Nacions Unides per mitjà de la Resolució 2200A (XXI), de 16 de desembre de 1966, entrant en vigor el 23 de març de 1976) conté una llarga referència al dret a la vida i a mode d'introducció l'article 6.1 d'aquest text té el següent tenor literal: *“el dret a la vida és inherent a la persona humana. Aquest dret estarà protegit per la llei. Ningú podrà ser privat de la vida arbitràriament”*.

El concepte de dret a la vida, reconegut a l'article 15 CE, parteix de la protecció positiva del bé jurídic de la vida, és a dir, el dret de tothom a viure; però, hom també podria pensar que el precepte indicat protegeix la seva vessant negativa, és a dir, el dret a poder morir i encara més enllà, si aquest dret, al ser un dret fonamental gaudiria de l'empara del Tribunal Constitucional.

La sentència de referència és la Sentència del Tribunal Constitucional 120/1990, de 27 de juny de 1990, on en el seu fonament jurídic 7è s'estableix que *“té el dret a la vida un contingut de protecció positiva (el que s'extreu de la lectura de l'article 15 de la CE i de l'article 2 del CEDH) que impedeix configurar-lo com un dret de llibertat que inclogui el dret a la pròpia mort. Això no impedeix, malgrat tot, reconèixer que, sent la vida un bé de la persona que s'integra al seu cercle de llibertat, pugui aquella fàcticament disposar sobre la seva pròpia mort, però aquesta disposició constitueix una manifestació del agere licere, en quant que la privació de la vida pròpia o l'acceptació de la pròpia mort és un acte que la llei no prohibeix i no, en cap cas, un dret subjectiu (s'entén per dret subjectiu aquell dret que té*

1. Llei Orgànica 11/1995, de 27 de novembre, d'abolició de la pena de mort en temps de guerra.

cada persona del qual disposa lliurement i pot actuar al seu lliure arbitri, a més, troba l'empared dels Tribunals per mitjà de l'ordenament jurídic) que impliqui la possibilitat de mobilitzar el recolzament del poder públic per a doblgar la resistència que s'oposi a la voluntat de morir, ni, molt menys, un dret subjectiu de caràcter fonamental en el que aquesta possibilitat s'estengui inclòs davant la resistència del legislador(...)".

A més a més, la resposta a la qüestió que es plantejava a l'inici d'aquest epígraf queda resolta en el mateix paràgraf del fonament jurídic 7è en el que se'ns diu que "*no és possible admetre que la Constitució garanteixi en el seu article 15 el dret a la pròpia mort*", altrament és senzillament derivable d'aquesta línia que no és un dret fonamental i que, per tant, no gaudeix de protecció constitucional i el Tribunal Constitucional ho ratifica.

Una sentència de referència a nivell europeu la trobem en el cas *Pretty v. United Kingdom* (Sentència del Tribunal Europeu dels Drets Humans de 29 d'abril de 2002), trobant a l'apartat § 40 de l'argumentació del TEDH que no pot derivar-se de l'art. 2 del Conveni que existeixi cap dret a morir, ni a mans d'un tercer ni amb l'assistència d'una autoritat pública.

A nivell de Catalunya, l'article 20 de l'Estatut d'Autonomia indica que "*totes les persones tenen dret a rebre un tractament adequat del dolor i cures pal·liatives integrals i a viure amb dignitat el procés de llur mort*".

Malgrat que el Tribunal Constitucional no reconeix el dret a la pròpia mort com a dret fonamental, ja que no es pot garantir el dret a la pròpia mort com un dret subjectiu i, per tant, no es reconeix la plena disposició de cada persona sobre la vida, l'Estatut sí el reconeix com un dret estatuari, únicament als efectes d'usar els mitjans que redueixin el patiment del malalt, encara que això el porti a acurtar el seu temps de vida.

El mes de juliol de 2017, el Parlament de Catalunya va aprovar la Resolució 795/XI, on s'acordà presentar a la Mesa del Congrés dels Diputats la Proposició de Llei de reforma de la Llei orgànica 10/1995, del 23 de novembre, del Codi penal, de despenalització de l'eutanàsia i l'ajuda al suïcidi.

A la Carta de drets i deures de la ciutadania en relació amb la salut i l'atenció sanitària aprovada pel Departament de Salut l'any 2015, ja es preveu el dret a viure el procés final de la vida d'acord amb el concepte de dignitat.

Les propostes en aquest àmbit són les que s'enumeren a continuació:

1. Protegir els drets de les persones malaltes terminals i afavorir l'organització de les cures pal·liatives, l'avaluació de la pràctica de la sedació i atendre les demandes de necessitats espirituals.
2. La persona malalta i la seva voluntat ha de ser presa en consideració o, en cas que no sigui possible, informar de les possibles voluntats anticipades escrites o manifestades a familiars o persones properes.
3. Formar i facilitar l'accés al suport emocional per als professionals que treballin en les unitats de pal·liatius.
4. Desenvolupar estratègies de suport a les famílies i persones cuidadores dels malalts terminals en l'última etapa de la seva vida.

5. Modificació de l'art. 143 del Codi penal, als efectes de despenalitzar la conducta dels professionals sanitaris que ajudin a morir a les persones que es trobin en situació de malaltia irrecuperable. Juntament amb la despenalització d'aquesta conducta, els Poders públics haurien de regular el suïcidi mèdic assistit i l'eutanàsia en determinats supòsits.

Document de treball